

การปฏิรูปตนเองเพื่อความเป็นครูมืออาชีพ

Self reform for becoming the Professional Teacher

1

วันที่รับบทความ : 30 ตุลาคม 2562
Received: October 30, 2019

วันที่แก้ไขบทความ : 3 ธันวาคม 2562
Revised: December 3, 2019

วันที่ตอบรับบทความ : 20 ธันวาคม 2562
Accepted: December 20, 2019

นภาพรณัฏฐ์ ธัญญา¹

Napaporn Tunya

สุภาพร แพรวพนิต²

Supaporn Praewpanit

เดชกุล มัทวานุกุล³

Detkul Matavanukul

บทคัดย่อ

ครูเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ระบบการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ประเทศไทยที่มีครูที่มีคุณภาพย่อมเป็นเครื่องแสดงได้ถึงแนวโน้มในการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีสมรรถนะและมีความสามารถเพียงพอที่จะเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2542 ได้มีการปฏิรูปการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาโดยเป็นการปฏิรูปครูทั้งระบบ ตั้งแต่ระบบการผลิตครู การพัฒนาครู การควบคุมวิชาชีพครูและการบริหารงานบุคคล

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในอดีตการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงอ่านออก เขียนได้ (Literacy) เท่านั้น แต่สำหรับในศตวรรษที่ 21 การศึกษาต้องมุ่งเน้น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Assistant Professor of Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Western University
Corresponding author, E-mail: tanyanapaporn9577@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Assistant Professor of Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Western University

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Lecturer of Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Western University

ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติและการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและออกแบบการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลได้ และประการสำคัญคือครูในศตวรรษที่ 21 ต้องแสวงหาความรู้ไปพร้อม ๆ กันกับผู้เรียนในขณะเดียวกัน

คำสำคัญ : การปฏิรูป, ความเป็นครู, ครูมืออาชีพ

Abstract

Teacher is the importance profession toward on human resources, educational system and national development in future. The quality teachers of nation will indicate as a sign of good trend in quality human resources. Thailand focuses on the importance of teachers' potential development in order that teachers will have competencies and abilities for mainly personnels in national development. Thai educational reform occurred in the year of 1999 and teachers, faculty of teachers and educational personnels were included. That is the whole educational system which involve teacher development, teacher profession control and personnel management.

The changes in 21 st century, which affect the lives of many people, the education system must develop and respond to the changes that happen, Formerly, the education system focuses on the students with just the Literacy skills , while the education in the 21 st century must focuses on the students to learn, practice and inspire along the way. Students have to find what to called “learning by doing” and pursuit.

Keywords : Reform, Self Actualization for Teacher, Professional Teacher

บทนำ

ถ้าจะกล่าวคงไม่ผิดนักว่าครูที่มีอยู่ในปัจจุบันนับเป็นแสน ๆ คนนั้นจะมีสักกี่คนที่เป็นครูด้วยใจรัก มิใช่ก้าวผ่านเข้ามาด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่ทำให้มาเป็นครู ซึ่งคงต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องธรรมดาในโลกที่จะมีของคู่กัน มีขาวมีดำ มีถูกมีผิด มีมืดมีสว่าง มีลบมีบวก ดังนั้นไม่ว่าจะอาชีพไหนก็ล้วนแล้วแต่ประกอบไปด้วยคนดีกับคนไม่ดีทั้งสิ้น ดังมีคนกล่าวกันว่า “ถ้าไม่มีคนชั่วก็คงไม่ทราบว่าคนดีเป็นอย่างไร” อาชีพครูจึงไม่พ้นกฎธรรมดาของธรรมชาตินี้ไปได้ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวถึงครูมืออาชีพว่า คือ ครูที่เป็นครูด้วยใจรัก เป็นครูด้วยจิตและวิญญาณ มีความเป็นครูทุกลมหายใจตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นครูที่รักและห่วงหา ห่วงใย มีความเอื้ออาทรต่อศิษย์ดุจลูกในไส้

ของตนเองจะทำทุกวิถีทางที่จะให้ศิษย์เป็นคนดี ไม่ยินยอมให้ศิษย์เป็นคนไม่ดีเป็นอันขาด จะติดตาม สอดส่องศิษย์ทุกเมื่อเชิ้อวันโดยไม่ละทิ้งและมีความสุขมากในการที่ได้เกิดมาเป็นครู รักเกียรติเทิดทูน สถาบันครูอย่างภาคภูมิใจ นอกจากนี้พนม พงษ์ไพบูลย์ กล่าวว่า ครูมีอาชีพ คือ ครูที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านที่จะเป็นครู มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิถียุณของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู (สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์, 2544, น. 8 – 12)

ครูมีอาชีพกับอาชีพครู

อาชีพครู คือ ครูที่ใช้วิชาที่ร่ำเรียนมาเป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงชีพ ไม่ได้เป็นครูด้วยความรักสมัครใจ ครูประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้วิชาครู ไม่จำเป็นต้องมีความเข้าใจในวิชาที่ตนสอนมากนัก แคสอนจบไปวัน ๆ หนึ่งก็พอแล้ว ศิษย์จะเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ช่างศิษย์ ไม่สนใจ ขอให้ได้เงินเดือนตามวิทยฐานะก็พอแล้ว บางคนอาจเปิดสำนักกวดวิชา โดยเกณฑ์นักเรียนที่ตนเองสอนไปเรียนพิเศษกับตน โดยอ้างว่าเป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาวิชาให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น บ้างก็อ้างว่าเด็กอ่อนต้องได้รับการสอนพิเศษเพิ่มเติม โดยแท้ที่จริงแล้วครูเหล่านั้นได้มองย้อนกลับไปดูหรือไม่ว่า ยามที่ตนสอนถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ของตนในชั้นเรียนนั้นได้ทุ่มเทมากน้อยแค่ไหน เนื้อหาที่มอบให้แก่ศิษย์นั้นเพียงพอหรือไม่ ได้ใช้ทักษะและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์แล้วหรือยัง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูที่เป็นครูด้วยอาชีพครูควรต้องตระหนักอย่างถ่องแท้

แต่อย่างไรก็ตามโดยหน้าที่แล้ว ครูเป็นผู้ได้รับบทบาทให้แสดงตนเป็นผู้ใช้วิชาความรู้แก่บุคคลอื่นและบทบาทนี้ถูกคาดหวังไว้ว่าผู้เป็นแม่พิมพ์นี้ควรเป็นคนดีมีคุณสมบัติที่สังคมยอมรับ จึงจะถ่ายทอดความรู้และความดีให้แก่เยาวชนเป็นพลเมืองดีของสังคมได้ ดังนั้นผู้ที่เป็นครูจึงควรเป็นครูด้วยศรัทธา ความเชื่อมั่น และด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู

ครูมีอาชีพกับการสร้างศรัทธา ความเชื่อมั่นและจิตวิญญาณความเป็นครู

ด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลงที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกระแสของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ทำให้ส่งผลกระทบให้มีครูมีอาชีพน้อยลงไป ทำอย่างไรจึงจะเตรียมระบบใหม่ที่จะสร้างครูให้เป็นครูมีอาชีพ เพื่อที่จะได้เป็นแบบอย่างเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ดังที่มีการกล่าวขวัญถึงอาชีพครูมาอย่างยาวนาน หากย้อนทบทวนว่าสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ รักษาไว้ซึ่งสิ่งใดก็ตามคืออะไร คำตอบที่ได้คงหนีไม่พ้น ศรัทธา ความเชื่อมั่น และจิตวิญญาณ

ศรัทธา ความเชื่อมั่นและจิตวิญญาณครูจะมีจุดเริ่มต้นที่การสร้าง ความมุ่งมั่น และศรัทธา เฉกเช่นมนุษย์ทุกคนที่ดำรงอยู่ในโลกนี้ด้วยความมุ่งมั่นแห่งความสำเร็จ แห่งการอยู่รอด และด้วยศรัทธาอย่างแรงกล้าต่อการฟันฝ่าอุปสรรคที่ถาโถมเข้ามา ที่จะทำให้ชีวิตดำรงอยู่ในโลกนี้ต่อไปด้วยความมั่นคง

ธีรนนท์ ไกรนิธิสม (2542, น. 31 -36) กล่าวว่า การสร้างศรัทธานั้นจะมีความหมาย 3 มิติ คือ ประการแรก **ศรัทธาต่อตนเอง** ต้องเชื่อมั่นและศรัทธาในความรู้ ความคิด ความสามารถของตนเองว่าจะเป็นครูที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างต่อศิษย์และสังคมได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งวิชาการที่หลากหลาย และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประการที่สอง คือ **ศรัทธาต่ออาชีพ** ครูต้องไม่ดูถูกว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่เงินเดือนน้อย ไม่มีเกียรติเหมือนอาชีพอื่น ๆ ในทางกลับกันครูต้องรักษาเกียรติและ

ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นครูที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นผู้ให้ ให้ทั้งความรู้ ปลุกฝังสิ่งที่ตั้งมโนให้แกศิษย์ อันเป็นที่รักทุกคน ประการสุดท้าย คือ **ศรัทธาต่อองค์กร** ครูพึงรักษาไว้ซึ่งเกียรติแห่งตนและสถาบัน ทั้งสถาบันที่ให้การศึกษาศาสนาและสถาบันที่ตนเองเป็นผู้ให้ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ถ้าครูทุกคนมีศรัทธาความมุ่งมั่นแล้ว จิตสำนึกวิญญานความเป็นครูก็จะตามมา และก็จะสามารถขยายและถ่ายทอดไปสู่เยาวชนต่อไป แต่สิ่งหนึ่งที่ครูมีอาชีวะจะขาดไม่ได้ และถือเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กับจิตใจของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นครูด้วยใจรักนั้น สิ่งนั้นคือ **คุณธรรมและจริยธรรม**

กล่าวได้ว่าความเป็นครูมีอาชีพนั่น จะเกิดขึ้นได้จากความมีศรัทธาที่สามารถสร้างให้เกิดได้ ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธาต่อตนเอง ศรัทธาต่อวิชาชีพ และศรัทธาต่อหน่วยงานของตนเอง เมื่อศรัทธาในความเป็นครูเกิดขึ้น จิตวิญญานของความเป็นครูจะแสดงออกผ่านการถ่ายทอดสู่นักเรียนที่เป็นลูกศิษย์ต่อไป

ครูมีอาชีวะกับคุณธรรมและจริยธรรม

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ชั้นสูงที่มีความแตกต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ด้วยการศึกษาอบรมโดยสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถและด้านคุณธรรม ดังนั้นมนุษย์เป็นสัตว์เพียงประเภทเดียวที่มีศักยภาพทางปัญญาที่สามารถพัฒนาได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพปลุกฝังค่านิยม ความดีงามให้นักเรียนที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไปคือ ครู ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในชีวิตคน เพราะทุกคนต้องมีครู แต่ทั้งนี้การเป็นครูไม่ใช่การเป็นเพียงผู้สอน หรือผู้บอกวิชา เพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้น ครูที่แท้จริงต้องทำหน้าที่ชี้ถูกผิดและอบรมสั่งสอนคุณธรรมแก่ศิษย์ อันเป็นการยกระดับจิตวิญญานของมนุษย์ให้สูงสุดกว่าสัตว์ทั้งหลาย หรือกล่าวได้ว่าครูคือผู้กำหนดอนาคตของสังคม และในส่วนของสังคมเองก็ได้มอบความไว้วางใจให้กับครูสูง โดยฝากฝังบุตรอันเป็นที่รักมาไว้ในอ้อมอกของครู และหวังว่าบุตรของตนจะได้รับการอบรมปณิธานให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และได้รับความรู้ที่ครูจะถ่ายทอดให้แก่บุตรของตน แต่การที่ครูจะทำหน้าที่ครูให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้เป็นครูจะต้องฝึกฝนและพัฒนาตนให้เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมในตนเอง ก่อนที่จะไปปลุกฝังหรือให้การอบรมสั่งสอนผู้อื่น มิฉะนั้นจะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธาและไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมั่นใจ

คุณธรรมและจริยธรรมนั้น ในขั้นพื้นฐานที่ผู้เป็นครูต้องมีทุกคน อันอาจถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะของผู้มีวิชาชีพครูมีหลายประการ เช่น ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี ความไม่เห็นแก่ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณธรรมประจำใจที่คนในสังคมกำลังขาดแคลนอยู่ คือความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ความละเอียด ความเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งหากบุคคลที่มีวิชาชีพครูขาดคุณธรรมที่จำเป็นเหล่านั้นแล้ว จะไม่อาจเป็นครูที่ดีได้ สมกับครูได้รับการขนานนามว่าเป็นพ่อเป็นแม่ที่สองของศิษย์ทั้งหลาย

ครูมีอาชีพกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ครูมีหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักของครูคือ การจัดการเรียนรู้ ครูทุกคนต้องสอน การวางแผนการจัดการเรียนรู้จึงต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข ดังปณิธานที่ได้ตั้งไว้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 4 มาตราที่ 24 บัญญัติไว้ว่า การวางแผนจัดการกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554, น. 8-9)

1. การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ครูต้องเลือกเนื้อหา สาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างของผู้เรียนและสภาพท้องถิ่น โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาสาระ จัดเนื้อหาสาระเพิ่มเติมจากในหลักสูตร มีการบูรณาการกับรายวิชาอื่น สามารถยืดหยุ่นด้านความเหมาะสมและเนื้อหาสาระให้มีความทันสมัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ และสามารถนำเนื้อหาสาระนั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ครูจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก (Child centered) ครูต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitators) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้กับผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามที่ตนเองถนัด กิจกรรมที่ครูจัดนั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนด้วย ผู้เรียนแต่ละคนมีความชอบ ความถนัดไม่เหมือนกัน ครูจะต้องช่วยประสานและมุ่งพัฒนาในลักษณะองค์รวม ให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ปัญญาและสังคม โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติจริงมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม เพื่อให้ผู้เรียนจะได้บูรณาการความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. การเลือกสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ ครูจะต้องจัดสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งควรมีความหลากหลายเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ การเรียนรู้ มุ่งพัฒนาความคิดและศักยภาพของผู้เรียน และนำแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ปัจจุบันนวัตกรรมเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว แหล่งเรียนรู้มีได้มีเพียงเฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น ครูต้องใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน และท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งอินเทอร์เน็ต ถือเป็นการเรียนรู้อย่างไร้พรมแดนที่เข้ามามีบทบาทต่อการศึกษามากมาย ครูต้องเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำให้คำปรึกษาต่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนมากที่สุด

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูต้องมีการวัดและประเมินผลการปฏิบัติตามสภาพจริงของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเอง ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จะใช้วิธีการที่หลากหลาย มีการสังเกต การทำกิจกรรม การจัดทำแฟ้มผลงาน โดยต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระของหลักสูตร และครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัยและด้านจิตพิสัย มีการรายงานผลการประเมินให้ผู้เรียนและผู้ปกครองทราบ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียน และนำผลจากการประเมินไปปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

เพิ่มวรุฒ บุปผามาตะนัง (2543, น. 36 -38) ได้กล่าวว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ครูควรนำการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้ ซึ่งลักษณะที่สำคัญของการประเมินผลตามสภาพจริงมีดังนี้

1. งานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติเป็นงานที่มีความหมาย (Meaning Task) สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวันมากกว่าการจำลองเหตุการณ์เพื่อทดสอบ
2. การประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Multiple Assessment) ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะด้านต่างๆ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติมากกว่าการประเมินความรู้
3. ผลผลิตมีคุณภาพ (Quality Products) โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักการประเมินปรับปรุงแก้ไขผลงานตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเองให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
4. การใช้ความคิดระดับสูง (Higher-order Thinking) ในการแสดงออกหรือการผลิตผลงานของผู้เรียน จะต้องเป็นการแสดงออกหรือผลงานที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินแล้วเป็นอย่างดี
5. งานมีมาตรฐานชัดเจน (Clear Task and Standard) งานและกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ ต้องมีขอบเขตและมาตรฐานที่ชัดเจน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้น
6. การสะท้อนตนเอง (Self Reflections) เป็นการให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือเหตุผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกหรือผลงานของตนเองว่า ทำไม่ถึงปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติ ทำไมจึงชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น
7. การเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน (Transfer into Life) เป็นการประเมินการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง (Ongoing or Formative) ประเมินตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ อันจะทำให้เห็นพัฒนาการและพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้เรียน
8. การบูรณาการความรู้ (Integration of Knowledge) ในลักษณะที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ มาช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหา อันจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชีวิตของคนเรามากที่สุด

5. การจัดสภาพบรรยากาศการเรียนรู้ ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งภายนอกห้องเรียนและภายในห้องเรียน การจัดมุมหนังสือในห้องเรียน จัดห้องปฏิบัติการให้มีความปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้ สภาพโรงเรียนมีความร่มรื่น สะอาด มีแหล่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ มีการเสริมกำลังใจในการเรียนรู้และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และใฝ่รู้ของผู้เรียนมากที่สุด

การที่จะเป็นครูมืออาชีพได้อย่างมีศักยภาพนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงหน้าที่หลักของความเป็นครู นั่นคือหน้าที่สอน หากครูทุกคนมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม มีสมดุลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคม เน้นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบ มีวินัย และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อีกทั้งมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถทางอารมณ์ มีคุณธรรม และจริยธรรมได้แล้วนั้น ครูผู้นั้นก็ถือว่าได้ก้าวเข้ามาสู่ความเป็นครูมืออาชีพแล้ว

ครูมืออาชีพกับทักษะในอนาคต

เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนไป ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากโรงเรียนเพียงแห่งเดียว แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกที่เป็นสังคมรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเทอร์เน็ต บทบาทของครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (นภาพรณ ธิญา, 2560, น. 170-171) โดยครูต้องช่วยแก้ไข และชี้แนะความรู้ทั้งถูกหรือผิด ที่ผู้เรียนได้รับจากสื่อภายนอก รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองความรู้อย่างมีวิจารณญาณ ก่อนนำข้อมูลมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ครูยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ถนอม เลหาจรัสแสง (2562) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูมืออาชีพในอนาคต (C-Teacher) มี 9 ประการ คือ

1. Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่รู้จริงในเรื่องที่สอนแล้ว ก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ

2. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

3. Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ที่คงทนและเกิดทักษะที่ต้องการ

4. Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับนักเรียน

5. Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ และการนำเสนอ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

7. Creativity ครูต้องออกแบบ สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หน้าห้องเพียงอย่างเดียว

8. Critical Thinking ได้แก่ การที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการพิจารณา เปรียบเทียบ เพื่อการตัดสินใจ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื้อหาใด เนื้อหาหนึ่ง หรือ แก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ผู้สอนที่สามารถคิดเชิงวิพากษ์ได้ดี จะสามารถระบุประเด็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบความเหมือน-ความต่าง และตัดสินใจได้ว่า ข้อมูลใดที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ได้หรือเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ สามารถตั้งคำถามที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ สามารถแยกแยะระหว่างความจริงและความเห็น

9. Caring ครูต้องมีเมตตาจิตต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย อย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ ดินดีแบบ ผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อหน้าที่และบทบาทของครูผู้สอนได้เปลี่ยนจากการบรรยายหน้าชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวมาเป็นการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำ ให้คำปรึกษา และแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน จึงเกิดวิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น มีการนำ คอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่าย (Network) อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ครูต้องมีการปรับทัศนคติใหม่ พัฒนาความรู้และทักษะความสามารถที่จำเป็น ตามแนวทาง C-Teacher ที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ครูมีอาชีพกับศาสตร์แห่งการสอน

การสอนกับความเป็นครูเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ เหมือนกับพระอาทิตย์ เมื่อมีขึ้นก็ต้องมีลง มีเกิดก็ต้องมีตาย เป็นต้น ดังนั้นแนวทางการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูมีอาชีพที่ควรนำไปปฏิบัติ ซึ่งพลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2542, น. 40 – 47) ได้กล่าวถึงการสอนและการพัฒนาครูในศตวรรษใหม่ ดังนี้

1. การสอนจะเป็น Reciprocal Teaching ครูผู้สอนจะเปลี่ยนไปเรียนรู้จากผู้เรียน เสมือนกับว่าผู้เรียนจะเป็นผู้สอนให้กับครู หรือครูผู้สอนจะเรียนรู้จากผู้เรียนมากขึ้น
2. การสอนจะเป็น Coaching ครูผู้สอนจะทำตัวเป็นผู้สอนให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน
3. การสอนจะเป็น Cognitive Apprenticeship โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด ผู้เรียนสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้สนับสนุน กระตุ้น อำนวยความสะดวก (Facilitators) แก่ผู้เรียนเท่านั้น
4. การสอนจะเป็น Modeling โดยทั้งตัวครู สังคม ชุมชน รวมถึงองค์กรสถาบัน และสถานการณ์หรือกรณีจะเป็นตัวแบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วนำไปสร้างเป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเอง

5. รูปแบบการสอนจะเป็น Problem-based Learning (PBL) เน้นที่ปัญหาเป็นหลักในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนจะเป็นผู้จัดสถานการณ์หรือกรณีให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์หรือกรณีที่เป็นปัญหาซึ่งผู้เรียนสนใจ

6. การสอนจะเป็น Process-oriented Instruction หรือ Construction การสอนจะไปเน้นที่กระบวนการมากกว่าเนื้อหาสาระความรู้ โดยการเรียนรู้จะเปลี่ยนจาก Instruction ไปเป็น Construction ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง

นั่นแสดงให้เห็นว่าบทบาทของครูเปลี่ยนไป เปลี่ยนจากผู้ให้ความรู้ ผู้สอน มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดกิจกรรมที่ส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ กระบวนการคิด ใช้ปัญหาเป็นตัวสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่างานทั้งหลายของผู้ที่เป็นครูหนักหนาสาหัสมาก สมกับที่มาของคำว่าครู ที่มาจากภาษาบาลี “ครู” ที่แปลว่า “หนัก”

บทสรุป

การที่จะเป็นครูมืออาชีพได้นั้น ต้องหลอมรวมมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย บุคคลหนึ่งที่จะเป็นผู้สร้างคนอีกคนหนึ่งหรือหลายร้อย หลายพัน หลายหมื่นคนได้นั้น บุคคล ๆ นั้น ย่อมต้องมีคุณค่าและมีดีอยู่ในตนเอง การที่จะเป็นครูมืออาชีพต้องมีศรัทธา ความเชื่อมั่น และจิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งจะสามารถถ่ายทอดและเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในอนาคต ครูมืออาชีพต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกลักษณะของความมีเมตตา กรุณา ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรมและความโอปอ้อมอารี เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน ครูมืออาชีพต้องมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพของนักเรียน สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และมีทักษะที่สำคัญสำหรับการเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการที่จะพัฒนาครูให้สมกับความเป็นครูมืออาชีพให้เหมาะสมกับความไว้วางใจของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานอันเป็นที่รักของตนเองมามอบให้กับผู้ที่เป็ครู ดังนั้นครูควรมองย้อนกลับมาดูที่ตนเองสักนิดว่า วันนี้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในความเป็นครูอาชีพได้ดีเพียงพอแล้วหรือยัง ให้สมกับสมญานามที่ว่า “แม่พิมพ์ของชาติ”

.....

เอกสารอ้างอิง

- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2562). **ครูในศตวรรษที่ 21**. เข้าถึงได้จาก <http://sites.google.com>Khruthiynistwrssthi 21>thaksa-khru-ni-stwrssthi-21> (วันที่ค้นข้อมูล: 1 พฤศจิกายน 2562).
- ธีรนนท์ ไกรนิธิสม. (2542). คุณธรรม : ความจำเป็นสำหรับครู. **ข้าราชการครู**, 19 (2), 31-36.
- นภาพรณ ธีญา. (2560). **ความเป็นครู Professional Teachers**. กรุงเทพฯ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2542). ประสิทธิภาพของการสอนและการพัฒนาครูในศตวรรษใหม่. **ข้าราชการครู**, 19 (2), 40-47.
- เพิ่มรุช บุปผามาตะนัง. (2543). **แนวทางการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง**. กรุงเทพฯ ฯ: วัฒนาพานิช.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2544). ครูอาชีพกับอาชีพครู. **ข้าราชการครู**, (2) 8-12.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2554). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ ฯ: พริกหวานกราฟฟิค.